

**Program Wspierania Osób Starszych
na lata 2021 – 2025**

**Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
w Ostrowcu Świętokrzyskim**

Ostrowiec Świętokrzyski 2020 r.

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp.....	3
Cele Programu.....	6
Adresaci Programu	7
Podstawa prawna Programu	7
Diagnoza społecznej sytuacji osób starszych.....	7
Analiza SWOT	11
Cel główny:	12
Poprawa jakości życia osób w wieku 60 +.....	12
VII. Cele szczegółowe:	13
1. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku poprzez różnorakie świadczenia wspierająco – opiekuńcze:	13
2. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa psycho-socjalnego oraz niwelowanie negatywnych skutków psychospołecznych u osób starszych „w” i „po” okresie pandemii poprzez wspieranie działań:	13
3. Promowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie podnoszenia jakości wsparcia i opieki nad osobami starszymi:	14
VIII. Wskaźniki do Programu	14
IX. Zasady wdrażania i realizowania Programu	15
Ewaluacja	15
Monitoring.....	16
Finansowanie.....	16

Wstęp

Program Wsparcia Osób Starszych na lata 2021 – 2025, zwany w dalszej części „Programem”, opracowany przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, (zwany w dalszej części „MOPS”), stanowi odpowiedź na negatywne zmiany demograficzne i starzenie się mieszkańców Ostrowca Świętokrzyskiego oraz negatywne skutki psychospołeczne i ekonomiczne epidemii COVID-19. Oba te zagadnienia stanowią kluczową kwestię współczesnego społeczeństwa, warunkującą szereg negatywnych konsekwencji i wyzwań w sferze socjalnej, medycznej, ekonomicznej i kulturowej. Problemy związane z podeszłym wiekiem są czynnikami zwiększającymi zagrożenie wykluczenia społecznego, przy czym obostrzenia w zakresie stosowania zasad w rozprzestrzenianiu koronawirusa SARS-CoV-2 są drastyczną konsekwencją związaną z ograniczeniem kontaktów społecznych. Walka z pandemią to szereg działań na wielu płaszczyznach. Nowa sytuacja izolacji społecznej oddziałuje na nas wszystkich. W szczególności negatywnie wpływa na osoby starsze burząc precyzyjnie schematy życia i wprowadzając nowoczesne technologie oraz możliwości komunikacji internetowej. Osoby starsze mają większe trudności w przyswajaniu nowych informacji i w związku z tym preferują znane sposoby i schematy funkcjonowania. Wraz ze wzrostem liczby osób starszych zwiększać się będzie liczba osób chorych, niepełnosprawnych wymagających systematycznej pomocy ze strony rodziny, instytucji oraz innych osób. Program ten ma na celu wprowadzenie odpowiednich rozwiązań systemowych pomocy, dostosowanych do potrzeb osób starszych na terenie naszego miasta.

Starzenie się społeczeństwa jest efektem z jednej strony ograniczenia dzietności, a z drugiej wynika z szybkiego spadku umieralności wśród osób dorosłych, które w większym stopniu dożywają zaawansowanego wieku. Zauważalne jest tu również zjawisko podwójnego starzenia się ludności, czyli w ramach populacji seniorów wzrasta liczba „starych - starych”, a następnie „najstarszych - starych”¹. Fakt ten potwierdza wiele badań i prognoz demograficznych. Polskie Towarzystwo Medycyny Prewencyjnej i Przeciwwstarzeniowej przewiduje do 2050 r. wzrost liczby ludzi w podeszłym wieku o 400 %. Jak wynika z badań prowadzonych przez Towarzystwo nad przeciętnym wiekiem ludzi na przestrzeni wieków, średnia długość życia prognozowana na rok 2050 wynosi 100 lat. Ponadto prognozy demograficzne wskazują, że najszybszy przyrost dotyczyć będzie właśnie osób w późnej starości, tj. powyżej 80 roku życia.

Według ekspertów Światowej Organizacji Zdrowia umowny podział grup wiekowych osób starszych przedstawia się następująco:

- 45 – 59 roku życia – wiek przedstarczy,

1 P. Szukalski, To idzie starość polityka społeczna a przygotowanie do starzenia się ludności polski, www.zus.pl/files/dpir/2080930_To_idzie_starosc_polityka_spoleczna_wobec_procesu_starzenia.pdf, s. 13.

- 60 (65) – 74 roku życia - wczesna starość, tzw. młodzi starzy, trzeci wiek, lata wieku podeszłego, 75 - 89 roku życia - wiek starczy, późna starość tzw. starzy – starzy,
- powyżej 80 roku życia - starość sędziwa, czwarty wiek,
- 90 lat i więcej długowieczność najstarsi - starzy.

Analiza danych demograficznych i prognoz długoterminowych wskazuje na przyrost odsetka osób starszych i to najczęściej na terenach miast. Przebieg zmian liczebności populacji 60 + pokrywa się z występowaniem wyżów i niżów urodzeń w II połowie ubiegłego wieku. Dynamika tego procesu ulegnie spowolnieniu po 2020 r., aż do 2035 r. W roku 2040 seniorzy mogą stanowić nawet 45% mieszkańców Polski. Dopiero od 2050 r. ponownie nastąpi znaczny wzrost liczby osób starszych. Prognozy długoterminowe wskazują na zjawisko podwójnego starzenia się społeczeństwa. Polega ono na zwiększaniu się udziału liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 lat i więcej. Tendencja taka będzie miała również wpływ na konieczność wprowadzenia istotnych zmian w polityce społecznej na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego. Ważnym aspektem starzenia się społeczeństwa jest zjawisko singularyzacji starości, charakteryzujące się wysokim odsetkiem osób pozostałych w jednoosobowym gospodarstwie domowym. Według prognoz GUS w 2030 r., 53,3 % gospodarstw będzie prowadzone przez osoby w wieku powyżej 65 roku życia, w tym 17,3% przez osoby powyżej 80 i więcej.

Proces starzenia się ludności jest bardzo istotny ze społecznego punktu widzenia, gdyż populacja osób starszych to zbiorowość posiadająca swoje specyficzne cechy. Podstawową cechą jest znaczny spadek aktywności i zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej oraz narastające nasilenie się zależności od otoczenia. Dodatkowym zagrożeniem, które pojawiło się w ostatnim okresie jest fakt, że wielu seniorów przerwało dotychczasowe leczenie. Utrudnienia dostępności do usług medycznych z pewnością przełożyły się na stan zdrowia seniora. Ograniczenie kontaktów społecznych, spowodowało zaburzenie poczucia bezpieczeństwa i głębokiego osamotnienia. Osoby starsze stanowią grupę społeczną szczególnie narażoną na zarażenie koronawirusem, a tym samym zachęcane są do pozostania w domach i ograniczenia kontaktów do niezbędnego minimum. Wiele organizacji, takich jak: kluby seniora, ośrodki wsparcia - dzienne domy, środowiskowe domy samopomocy, zawiesiło swoją działalność stacjonarną, co dla niektórych oznacza niemal całkowity brak kontaktu z innymi ludźmi. Te wszystkie aspekty powodują coraz większe problemy seniorów w codziennym funkcjonowaniu.

Opisane przeciwności wymagają wielokierunkowych działań, których głównym celem powinno być zapewnienie godnego życia w wieku podeszłym, poprzez poprawę jakości i poziomu życia oraz powrót do życia w normalności.

Pomoc osobom starszym, niesamodzielnym wymaga właściwego przygotowania instytucji i kadr do realizacji nowych zadań. Powinna służyć między innymi mobilizowaniu mieszkańców dla samoorganizacji i podejmowaniu inicjatyw oddolnych, budowaniu sieci współpracy i podtrzymywania umiejętności powrotu do uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej. Inicjując tego typu działania pomocowe należy uwzględnić opinię osób starszych na temat ich własnych potrzeb i jakości świadczonych usług.

Odpowiednio zorganizowane i wykonywane usługi opiekuńcze powinny umożliwić seniorom zaspokojenie podstawowych i niezbędnych potrzeb życiowych, z zachowaniem optymalnego poziomu ich samodzielności oraz aktywności, zwiększając prawdopodobieństwo jak najdłuższego pozostania w środowisku zamieszkania, tym samym opóźniając moment, w którym koniecznością może stać się zapewnienie stałej całodobowej opieki instytucjonalnej. Wsparcie udzielane seniorom mimo wszystko winno mieć charakter środowiskowy i personalny. Dom dla każdego człowieka jest miejscem o szczególnym znaczeniu, a wsparcie funkcjonowania seniorów w miejscu ich zamieszkania to ważna zasada społecznego egzystowania.

Istotnym i ważnym wsparciem dla tej grupy osób jest udział w Dziennym Domu „Senior Wigor”. Placówka jest przeznaczona dla 30 seniorów znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowo – bytowej. Placówka jest przeznaczona zarówno dla kobiet jak i mężczyzn, nieaktywnych zawodowo, w wieku 60+, mieszkających na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego. Dom podczas pobytu zapewnia seniorom wsparcie oraz pomoc wynikającą z ich wieku, potrzeb i stanu zdrowia. Zakres świadczonych usług w ramach Dziennego Domu „SENIOR-WIGOR” obejmuje: pomoc w codziennym funkcjonowaniu i radzeniu sobie z podstawowymi czynnościami pielęgnacyjno – higienicznymi, podstawowa pomoc przedmedyczna, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych i osobistych, zapewnienie usług w zakresie aktywności ruchowej i organizacja czasu, praca nad samodzielnością i sprawnością fizyczną, uświadamianiem roli prowadzenia zdrowego stylu życia oraz animowanie zajęć aktywizacyjno – społecznych, polegających na realizacji zainteresowań i aktywnemu spędzeniu czasu wolnego.

W ostatnim kwartale 2020 r. MOPS z myślą o zabezpieczeniu podstawowych potrzeb życiowych ostrowieckich seniorów przystąpił do realizacji programu Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej „Wspieraj Seniora”. Program zakłada pomoc w dostarczaniu niezbędnych produktów (artykułów spożywczych, środków higieny osobistej, leków dla seniorów powyżej 70 r.ż.), którzy ograniczyli wychodzenie na zewnątrz w związku z pandemią. Z tej formy pomocy korzysta 21 mieszkańców Ostrowca Świętokrzyskiego.

Opracowany Program wychodzi naprzeciw tym nowym wyzwaniom w dziedzinie wspierania osób w wieku 60+ i zawiera działania na rzecz seniorów na lata 2021-2025. Jest częścią polityki senioralnej w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski stanowiącej element strategii działania wobec społeczności lokalnej. Program składa się z trzech części.

W pierwszej części - diagnostycznej, przedstawiona została sytuacja demograficzna Gminy na podstawie danych statystycznych z Urzędu Miasta w Ostrowcu Świętokrzyskim. Diagnoza osób starszych została opracowana na podstawie analizy sprawozdań rocznych MOPS za okres pięciu lat tj. od 01.01.2016 r. do 30.11.2020 r. Uzupełnieniem tak rozpoznanej sytuacji seniorów na terenie Gminy jest analiza SWOT pozwalająca na określenie: mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń dla lokalnego systemu wsparcia.

W drugiej części programowej, został określony cel główny oraz cele szczegółowe, a także zestaw wskaźników do oceny realizacji założeń niniejszego dokumentu. W ostatniej części przedstawiono zasady wdrażania i prowadzenia sprawozdawczości dotyczącej Programu, w tym ewaluację i monitoring.

Cele Programu

Głównym założeniem Programu opracowanego przez MOPS jest poprawa jakości życia osób w wieku 60+ zamieszkujących na terenie Gminy Ostrowiec Świętokrzyski „w” i „po” okresie pandemii poprzez działania wspierające i monitorujące sytuacje socjalno - zdrowotną, zapewnienie bezpieczeństwa, pomoc w dostarczaniu wszelkich produktów, udogodnień oraz pozyskiwanie środków niezbędnych do funkcjonowania w codziennym życiu. Program wskazuje na konieczność stworzenia wielopłaszczyznowego wsparcia dla seniorów i członków ich rodzin, poprzez zapewnienie takiej pomocy w ich miejscu zamieszkania, by uniknąć kierowania osób starszych do placówek stacjonarnej opieki typu domy pomocy społecznej. Założeniem jest jak najdłuższe utrzymanie seniorów w ich miejscu zamieszkania z pełnym wachlarzem usług.

Dlatego cele Programu zostały zindywidualizowane i dostosowane do możliwości seniorów, które będą realizowane poprzez różnorodne formy wsparcia między innymi takie, jak:

- wsparcie psychiczne, realizowanie pracy socjalnej na rzecz osób starszych stosownie do ich sytuacji i zgodnie z ustawą o pomocy społecznej,
- zapewnienie poradnictwa i doradztwa,
- świadczenie usług opiekuńczych i usług opiekuńczych specjalistycznych, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz asystenckich usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- rozwój i świadczenie usług wolontarystycznych,
- prowadzenie monitoringu sytuacji osób starszych pozostających w trudnej sytuacji rodzinnej, materialnej, zdrowotnej i z ograniczoną sprawnością do samoobsługi,
- zapewnienie wsparcia rodzinom sprawującym opiekę nad osobami starszymi, niepełnosprawnymi i wymagającymi całodobowej opieki osób drugih, świadczenie opieki wytchnieniowej,
- zapewnienie pobytu w ośrodkach wsparcia dla osób starszych, np. Dziennym Domu „Senior –WIGOR”, ŚDS,

- udzielanie pomocy materialnej,
- doskonalenie kadry MOPS z zakresu udzielania pomocy osobom w wieku 60+,
- współpracę z innymi podmiotami gminnymi oraz organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi na rzecz wspierania osób starszych,
- kompleksowa pomoc osobom starszym, niezaradnym życiowo, zagrożonym bezdomnością, obciążanym problemem „zbieractwa”.

Adresaci Programu

Program skierowany do:

- osób 60+ zamieszkujących na terenie Miasta Ostrowca Świętokrzyskiego,
- osób starszych pozostających w trudnej sytuacji zdrowotnej i materialno – bytowej,
- członków rodzin osób starszych, opiekunów,
- kadry MOPS,
- wolontariuszy.

Podstawa prawna Programu

- Ustawa o pomocy społecznej,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2014 – 2021,
- Strategia Rozwoju Gminy Ostrowiec Świętokrzyski na lata 2021-2030,
- Strategie i programy rządowe, regionalne.

Diagnoza społecznej sytuacji osób starszych

Podstawą do opracowania Programu było rozpoznanie problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem diagnozy osób starszych w Ostrowcu Świętokrzyskim. Analiza zebranych danych ma na celu zidentyfikowanie tych zdarzeń i sytuacji społecznych, które ze względu na dotkliwość wymagają stosownego wsparcia seniorów.

Diagnoza osób starszych oparta jest na badaniu źródeł zastanych. W Programie zostały wykorzystane dane ze sprawozdań rocznych z realizacji zadań wykonywanych przez MOPS. Analiza danych obejmuje okres niespełna pięciu lat, tj. od 01.01.2016 r. do 30.11.2020 r.

Uzupełnieniem diagnozy jest analiza SWOT, pozwalająca na określenie mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla lokalnego systemu wsparcia osób starszych. Tak przeprowadzona analiza pozwoliła na identyfikację zasobów MOPS oraz realizowanych zadań.

Starzenie się społeczeństwa jest zjawiskiem powszechnym i nieodwracalnym. To proces zwiększania się udziału osób w starszym wieku w ogólnej liczbie ludności. Spowolnienie rozwoju demograficznego i znaczące zmiany w strukturze wieku mieszkańców są obserwowane w całej Polsce, w tym również na

terenie Ostrowca Świętokrzyskiego. Zauważamy również „feminizację starości”- ponad 63% osób po 65 r.ż. stanowią kobiety. Osoby starsze systematycznie doświadczają licznych problemów, wśród których najczęściej wymienia się choroby znacząco ograniczające sprawność fizyczną i umysłową w samodzielnej egzystencji, a także ubóstwo. Dlatego wiele osób starszych korzysta z pomocy MOPS, dane z tego zakresu przedstawia tabela 1.

Tabela 1 prezentuje dane liczbowe osób starszych korzystających z pomocy społecznej w odniesieniu do liczby wszystkich osób korzystających ze wsparcia MOPS.

Tabela 1. Liczba ludności w Ostrovcu Świętokrzyskim w latach 2016 – 2020, a liczba osób starszych korzystających z pomocy .

L.p.	Rok	Liczba ludności ogółem	Ogólna liczba osób korzystających z pomocy MOPS	Liczba osób starszych objętych pomocą społeczną
1.	2016	70.677	3647	530
2.	2017	67.536	3567	649
3.	2018	66.523	3014	517
4.	2019	64.986	2264	594
5.	2020 (stan na dzień 30.11.2020 r.)		1443	413

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez MOPS w Ostrovcu Św. w latach 2016-2020 oraz WSO UM - Ostrowiec Św.

Istotnym zagadnieniem jest to, ile osób starszych korzysta z pomocy, spośród ogólnej liczby osób w wieku poprodukcyjnym mieszkających na terenie naszego miasta. Osoby starsze korzystające z pomocy MOPS w roku 2020 stanowią ok. 28 % ogólnej liczby wszystkich osób korzystających z pomocy MOPS. Analizując sytuację materialno-bytową osób starszych zwróciliśmy również uwagę na takie kategorie, jak wiek i płeć.

Dane zostały zaprezentowane w tabeli 3.

Tabela 2. Liczba osób korzystających z pomocy MOPS wg kategorii wiek i płeć w latach 2016-2020.

L. p.	Wskaźnik	2016		2017		2018		2019		2020 (stan na dzień 30.11.2020 r.)	
		K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
1.	Wiek 0 - 17	273	317	176	214	134	170	168	192	138	147
2.	Wiek produkcyjny	683	856	484	786	341	568	404	675	301	551
3.	Wiek poprodukcyjny	247	100	278	110	254	83	286	102	230	72

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez MOPS w Ostrovcu Św. w latach 2016-2020. Raport systemu STD Pomost „ Analiza osób objętych pomocą " w latach 2016-2020.

Istotne informacje zostały przedstawione w tabeli 4, gdzie podano przyczyny przyznania usług opiekuńczych w latach 2016 - 2020.

Tabela 3. Liczba osób po 60 r.ż. korzystających z usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych, a przyczyny przyznawania usług opiekuńczych.

L.p.	Rok	Niepełnosprawność	Długotrwała choroba	Ubóstwo	Jednoosobowe gospodarstwa
1.	2016	101	117	13	137
2.	2017	112	140	16	114
3.	2018	134	168	3	172
4.	2019	139	166	5	166
5.	2020 (stan na dzień 30.11.2020 r.)	125	149	5	149

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez MOPS w Ostrowcu Św. w latach 2016-2020

Z danych „MOPS” w Ostrowcu Świętokrzyskim wynika, że nie jest to jednorodna grupa pod względem stanu zdrowia, sytuacji materialnej. Wśród osób w wieku 60+ jest pewna ilość mieszkańców wymagająca częściowej pomocy osób innych z uwagi na ograniczenia sprawności psychoruchowej. Osoby starsze systematycznie doświadczają licznych problemów, wśród których najczęściej wymienia się długotrwałe choroby, a co za tym idzie i niepełnosprawność znacząco ograniczającą sprawność fizyczną i umysłową w samodzielnej egzystencji. Natomiast zauważa się spadek liczby osób ubiegających się o pomoc z uwagi na ubóstwo. W takiej sytuacji seniorzy wymagają wsparcia ze strony wykwalifikowanych opiekunów w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania.

Wśród osób korzystających z pomocy społecznej seniorzy stanowią najmniej liczną grupę w stosunku do pozostałych kategorii wiekowych. Z pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym w znacznej części korzystają kobiety.

Tabela 4. Liczba osób starszych i przewlekle chorych wg kategorii „wiek” korzystających z usług opiekuńczych MOPS w Ostrowcu Świętokrzyskim w latach 2016-2020.

L.p.	Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020 (stan na dzień 30.11.2020 r.)
1.	Osoby od 61 do 75 lat (podeszły wiek)	56	54	68	56	35
2.	Osoby od 76 - 90 lat (wiek starczy)	76	87	95	99	74
3.	Osoby powyżej 90 lat (wiek sędziwy, długowieczność)	16	16	16	18	18

4.	Ogółem	148	157	179	173	127
----	---------------	-----	-----	-----	-----	-----

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez MOPS w okresie od 2016-2020.

Z usług opiekuńczych najwięcej osób korzysta w przedziale wiekowym 76 – 90 lat, ale nieznacznie wzrasta liczba osób po 90 roku życia.

Osoby starsze z uwagi na trudną sytuację materialną, zdrowotną korzystają ze zróżnicowanych form pomocy społecznej. W tabeli 6 prezentujemy dane uzyskane z analizy sprawozdań MOPS-u.

Tabela 5. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających ze zróżnicowanych form pomocy świadczonych przez MOPS w Ostrowcu Świętokrzyskim w latach 2016-2020.

Lp.	Wyszczególnienie	2016	2017	2018	2019	2020 (stan na dzień 30.11.2020 r.)
1.	Usługi opiekuńcze	148	157	179	173	103
2.	Usługi opiekuńcze w formie pomocy sąsiedzkiej	2	17	5	6	9
3.	Liczba seniorów objętych usługą dowozu obiadów do miejsca zamieszkania	41	40	34	25	22
4.	Liczba usług asystenckich	0	0	0	10	20
5.	Liczba osób starszych objętych usługą opieki wytchnieniowej	0	0	0	28	39
6.	Liczba osób korzystających z usług DDPS od 2016 r. DD Senior - WIGOR	43	39	72	34	30
7.	Liczba osób umieszczonych w DPS	15	12	12	7	9
8.	Liczba osób korzystających z zasiłku stałego	164	232	182	171	135
9.	Liczba przyznanych świadczeń w formie dodatku mieszkaniowego	278	637	177	182	182

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań z realizacji zadań wykonywanych przez MOPS w okresie od 2016-2020.

Najwięcej osób korzysta z pomocy społecznej w formie świadczeń finansowych takich, jak zasiłki stałe i dodatki mieszkaniowe, co wskazuje na trudną sytuację materialną osób starszych. Druga forma pomocy związana jest z ograniczoną sprawnością seniorów. Część z tych osób miała przyznane również świadczenia w formie dowozu obiadów do domu. Jeszcze inna kategoria mieszkańców jest całkowicie uzależniona od pomocy i opieki osób drugih. Osoby te wymagają całodobowej opieki i zdane są na pomoc rodziny a czasem opieki stacjonarnej w zakładach opiekuńczo - leczniczych czy domach pomocy społecznej.

Analiza świadczonej pomocy wskazuje, iż w porównaniu do lat ubiegłych spadła liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej, ponieważ wśród zróżnicowanych form pomocy skierowanych do osób starszych najmniej osób korzysta z usług opiekuńczych w formie pomocy sąsiedzkiej.

Analiza SWOT

Jest to najbardziej rozpowszechniona metoda badawcza w obszarze problemów społecznych i polityki społecznej. Analiza SWOT jest to sposób identyfikacji słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń w sferach działalności i funkcjonowania człowieka. Oparta jest na informacjach zawartych w kompleksowej diagnozie sytuacji społecznej w Gminie Ostrowiec Świętokrzyski.

W odniesieniu do planowania wspierania osób starszych na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego poszczególne czynniki zostały pogrupowane wg przedstawionego sposobu:

- mocne strony - wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną osób starszych, to przede wszystkim to, co wyróżnia na tle innych,
- słabe strony - wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną, to te aspekty funkcjonowania, które ograniczają sprawność i mogą blokować rozwój,
- szanse potencjalne lub zaistniałe w otoczeniu - zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów, wydarzenia i procesy, które w przyszłości mogą przynieść pozytywne społecznie efekty,
- zagrożenia prawdopodobne lub istniejące w otoczeniu - zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów, zbiór wydarzeń i procesów, które oceniane są jako bariery, utrudnienia i możliwości niebezpieczeństwa.

Reasumując, analiza SWOT jako metoda diagnostyczna, polega na zbadaniu silnych i słabych stron badanego obszaru, następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w bliższym i dalszym otoczeniu. Analiza pozwala oszacować potencjał, jakim dysponujemy oraz odpowiedzieć na pytanie, w jakim stopniu nasze zasoby odpowiadają potrzebom i wymogom środowiska w którym działamy. Analiza SWOT stanowi istotny zbiór informacji na podstawie których możliwe jest wytyczenie celów strategicznych Programu, dając podstawę do identyfikacji i określenia kierunków działań.

Mocne strony	Słabe strony
• zwiększający się poziom świadomości na temat starzenia się społeczeństwa, • dobrze wykwalifikowana kadra pomocy społecznej, • szeroka oferta pomocy dla osób starszych w MOPS: - zorganizowane usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób starszych i chorych, - zorganizowane specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, - opieka wytchnieniowa, - pomoc sąsiedzka, - usługi Asystentów Osobistych Osób Niepełnosprawnych, - funkcjonujący w MOPS Dział Pomocy Usługowej, dedykowany pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym, - funkcjonujący Zespół ds. OSL (organizowanie społeczności lokalnej),	• brak skoordynowanej polityki zorientowanej na seniorów, • wykluczanie społeczne osób starszych , • zła kondycja finansowa osób starszych, • niewystarczająca liczba instytucji wspierających seniorów, • brak poradnictwa geriatrycznego, • niepełna diagnoza sytuacji i skali potrzeb osób starszych, • niewystarczający dostęp do lekarzy specjalistów, • ograniczona liczba miejsc w palcówkach wsparcia dziennego, • brak systemu przepływu informacji pomiędzy realizatorami usług dla seniorów w gminie,

- prowadzenie wypożyczalni drobnego sprzętu rehabilitacyjnego, - mieszkania chronione, -prowadzenie noclegowni, -praca socjalna, monitoringi i patronaże w środowiskach, -opieka psychologiczna, • otwartość pracowników MOPS na angażowanie się w akcje społeczne, • kreowanie nowych narzędzi – Lokator, wspieraj seniora, wolontariat, • wypracowana współpraca międzyinstytucjonalna, • wypracowane mechanizmy dostosowania wsparcia i opieki do potrzeb osób starszych w miejscu zamieszkania, • funkcjonujący Dzienny Dom Pomocy Społecznej „Senior – WIGOR”, Środowiskowe Domy Samopomocy, Zakład Opiekuńczo – Lecznicy, dwa dpsy, • funkcjonowanie dwóch Hospicjów.	
Szanse	Zagrożenia
• dobrze zdiagnozowane główne problemy osób starszych przez MOPS, • rozwój wolontariatu świadczącego dodatkową pomoc na rzecz osób starszych, • rozwój idei, miejsc i usług przyjaznych seniorom w przestrzeni publicznej, • możliwość pozyskania środków finansowanych przeznaczonych na podnoszenie standardów usług na rzecz osób starszych, • zaangażowanie mediów w problematykę senioralną , • zaangażowanie rad osiedlowych w problematykę osób starszych zamieszkałych na terenie dzielnicy, • określenie i zwiększenie współpracy z organizacjami pozarządowymi na rzecz osób starszych, • przeciwdziałanie stereotypom na temat starości.	• starzenie się społeczeństwa , • negatywne skutki psychospołeczne trwającej pandemii (samotność, izolacja, zaburzenie poczucia bezpieczeństwa), • wykluczanie z życia społecznego osób starszych, • wysokie koszty opieki instytucjonalnej całodobowej w domach pomocy społecznej, • długa lista oczekujących wnioskodawców, • odległe wizyty do lekarzy specjalistów, • negatywne stereotypy na temat funkcjonowania osób starszych w społeczeństwie i ich potrzeb,, • osłabienie więzi rodzinnych w wyniku konsumpcyjnego stylu życia, wyjazdów w celach zarobkowych, • obniżający się standard życia osób starszych, • gwałtownie wzrastająca liczba osób w wieku 60 + wymagających wsparcia, • zmieniający się model rodziny- osłabienie więzi, • brak umiejętności i kondycji zdrowotnej wśród członków rodzin w zakresie opiekowania się osobami starszymi, • zjawisko gerontofobii i ageizmu wobec osób starszych, • zjawisko przemocy wobec osób 60+.

Cel główny:

Poprawa jakości życia osób w wieku 60 +

- na rzecz zwiększenia uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym,
- promujących pozytywny wizerunek seniora,
- przygotowanie średniego pokolenia do starości,

- promocji zdrowia i działań edukacyjnych wśród seniorów.

VII. Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie wsparcia dla osób starszych umożliwiającego funkcjonowanie w środowisku poprzez różnorakie świadczenia wspierająco – opiekuńcze:

- pomoc materialna, doradztwo, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, asystenckie usługi opiekuńcze, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi, pomoc sąsiedzka, praca socjalna,
- kompleksowa organizacja i stworzenie godnych warunków życia w bezpośrednim otoczeniu seniora (doposażenie mieszkania, uporządkowanie lokalu), w szczególności u osób samotnych i niezaradnych życiowo, dotkniętych problemem zbieractwa
- wsparcie Asystenta Osobistego Osoby Niepełnosprawnej,
- działania organizatorów społeczności lokalnej,
- pomoc dla rodzin opiekujących się osobami w wieku starszym, poprzez usługi opiekuńcze, w tym specjalistyczne, usługę opieki wytechnieniowej, doradztwo, pomoc materialną, pracę socjalną,
- wsparcie pracy środowiskowej na rzecz seniorów uczęszczających do Dziennego Domu Senior – WIGOR, Środowiskowego Domu Samopomocy - dziennego ośrodka wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- propagowanie i rozpowszechnianie rodzinnych domów pomocy dla osób starszych,
- współpraca z placówkami wspierającymi osoby starsze i instytucjami działającymi na terenie Ostrowca Świętokrzyskiego,
- organizowanie opieki dla osób wymagających całodobowej opieki, w tym mieszkania treningowe, chronione i kontraktowe,

2. Podniesienie poziomu bezpieczeństwa psycho-socjalnego oraz niwelowanie negatywnych skutków psychospołecznych u osób starszych „w” i „po” okresie pandemii poprzez wspieranie działań:

- w zakresie wsparcia i pomocy w uzyskaniu ulg i uprawnień dla seniorów,
- monitorująco-patronażowych pracowników w środowisku domowym seniora w wieku powyżej 70+, celem ustalenia sytuacji socjalno – bytowej i przedstawienia aktualnych ofert pomocy,
- monitorujących sytuację życiową seniorów, w trakcie i po zakończeniu procedury „NK”,
- rozwój i wsparcie działań wolontarystycznych, w tym wolontariat pracowniczy,
- społeczności lokalnej, zwłaszcza rozwój usług opiekuńczych w formie pomocy sąsiedzkiej (znajomi, sąsiedzi),
- podnoszenie jakości usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych,
- przeciwdziałanie bezdomności osób po 60 r.ż.,

- dostarczanie wsparcia seniorom w sytuacjach kryzysowych:
 - poradnictwo,
 - doradztwo,
 - wsparcie psychologiczne.

3. Promowanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie podnoszenia jakości wsparcia i opieki nad osobami starszymi:

- specjalizacja kadry pomocy społecznej w zakresie specyficznych schorzeń (otępienie, demencja, choroba Alzheimera i inne) i potrzeb osób starszych,
- doskonalenie wiedzy zawodowej pracowników socjalnych w zakresie udzielania pomocy i wspierania osób starszych - rozwój specjalistycznej pracy socjalnej na rzecz seniorów,
- doskonalenie wiedzy opiekunek i pielęgniarek w zakresie opieki geriatrycznej, rozwoju metod i technik pracy z osobami cierpiącymi na zaburzenia pamięci,
- deinstytucjonalizacja poprzez wprowadzenie innowacyjnej formy pomocy, jaką jest wspieranie się dwóch wspólnie zamieszkujących osób, projekt „Lokator”,
- prowadzenie nieodpłatnej wypożyczalni drobnego sprzętu rehabilitacyjnego, możliwość skorzystania z tej formy pomocy,
- organizowanie cyklicznych zbiórek niezbędnych urządzeń, produktów do codziennego funkcjonowania np.: żywnościowych, środków higieny i czystości, mebli, ubrań, bielizny pościelowej, kocy,
- wspieranie członków rodzin sprawujących bezpośrednią opiekę nad osobami starszymi poprzez zapewnienie pomocy prawnej, psychologicznej, mediacji, telefonu zaufania, grup wsparcia,
- monitorowanie systemu świadczonych usług opiekuńczych pod kątem realizacji wprowadzania standardów świadczenia usług i ich adekwatności do potrzeb osób korzystających,
- zapewnienie pobytu bezdomnym seniorom w mieszkaniu chronionym/treningowym/kontraktowym,
- prowadzenie kampanii społecznych w zakresie pomocy osobom starszym, w tym promowania wolontariatu, w szczególności wolontariatu opiekuńczego.

VIII. Wskaźniki do Programu

Wskaźniki do Programu, tj. liczba:

- podmiotów świadczących usługi opiekuńcze,
- osób starszych korzystających z pomocy finansowej,
- osób starszych korzystających z usług opiekuńczych,
- osób starszych korzystających ze wsparcia w Dziennym Domu „Senior-WIGOR”, ŚDS,

- „zagrożonych” środowisk,
- osób starszych korzystających z pobytu w mieszkaniu chronionym/treningowym/kontraktowym,
- osób starszych korzystających ze specjalistycznych usług opiekuńczych,
- osób starszych korzystających z asystenckich usług specjalistycznych,
- osób starszych korzystających z usługi opieki wytchnieniowej,
- osób, starszych korzystających z pomocy sąsiedzkiej,
- osób, które skorzystały z nieodpłatnej wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego,
- dokonanych przez pracowników patronaży,
- osób starszych z terenu Gminy umieszczonych w domach pomocy społecznej,
- pracowników pomocy społecznej przeszkolonych w zakresie potrzeb seniorów,
- opiekunów korzystających ze szkoleń w zakresie wiedzy opiekuńczej i opieki wytchnieniowej, wprowadzonych dobrych praktyk w obszarze wspierania osób starszych,
- wolontariuszy opiekuńczych,
- osób korzystających z grup wsparcia,
- osób, których sytuacja jest monitorowana, z uwagi na trwającą lub zakończoną procedurę „NK”.

IX. Zasady wdrażania i realizowania Programu

Działania związane z upowszechnieniem Programu będą należeć do MOPS –u w Ostrowcu Świętokrzyskim. Zadania zawarte w Programie będą podejmowane również we współpracy z innymi podmiotami gminnymi oraz organizacjami pozarządowymi zaangażowanymi na rzecz wspierania osób starszych.

Wdrażanie Programu będzie miało charakter ciągły i otwarty, z tego względu odstąpiono od harmonogramu realizacji działań. Celowe jest pozostawienie pewnej elastyczności co do charakteru, jak i terminów podejmowania poszczególnych działań z uwagi na specyfikę potrzeb w obszarze polityki senioralnej.

Ewaluacja

Celem ewaluacji w pomocy społecznej jest dostarczanie obiektywnej i rzetelnej wiedzy o jakości wsparcia. Pozwala to na ciągłe doskonalenie usług socjalnych, dostosowanie do potrzeb odbiorców pomocy i utrzymywanie jak najwyższej jakości świadczonych usług. Istotą ewaluacji jest wykorzystanie jej wyników. Ta metoda wspomaga proces zarządzania na każdym etapie wdrażania działań.

Ewaluacja zaproponowanych rozwiązań w Programie będzie przeprowadzana 1 raz na rok w pierwszym kwartale, natomiast jej monitoring prowadzony będzie na bieżąco. Przedmiotem ewaluacji będzie uzyskanie odpowiedzi na pytania:

- czy zrealizowane działania przebiegały zgodnie z planem,
- w jaki sposób zostały zrealizowane zamierzone cele,
- czy udało się osiągnąć zamierzone cele i rezultaty.

Tak pozyskana wiedza pozwoli w przyszłości podjąć najlepsze z możliwych rozwiązań dotyczących realizowania zaproponowanych działań, czy ewentualnego wprowadzenia zmian w Programie.

Monitoring

Monitoring to skuteczne i efektywne narzędzie operacyjne umożliwiające zarządzanie Programem. Proces monitorowania będzie polegał na bieżącym obserwowaniu zmian zachodzących w ramach poszczególnych celów założonych w Programie. Pozwoli to ocenić postępy działań, zweryfikuje kierunek zmian, a także umożliwi bieżącą modyfikację działań oraz dostosowanie zapisów Programu do zmieniających się warunków. Mierzone będą w szczególności wartości wskaźników opracowanych na użytek systemu monitorowania.

Finansowanie

Zakres realizacji działań ujętych w Programie w znacznej mierze uzależniony będzie od wielkości środków finansowych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w tym pozyskanych środków zewnętrznych. Podstawowymi źródłami finansowania Programu będą:

- budżet państwa,
- środki finansowe Gminy Ostrowiec Świętokrzyski,
- środki zewnętrzne, w tym fundusze unijne,
- środki instytucji oraz organizacji pozarządowych świadczących pomoc dla seniorów.